

Huvudman

Föreningen Hillel
info@hillel.nu

Beslut

Datum 2025-05-13

Dnr SI 2024:2415

Sida 1 (8)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Hillelskolan i Stockholms kommun; nu fråga om uppföljning av beslut den 28 juni 2024

Beslut

Skolinspektionen avslutar ärendet.

Om ärendet

Skolinspektionen har våren 2024 genomfört en tillsyn av Hillelskolan i Stockholms kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Hillelskolan följer gällande bestämmelser om konfessionella inslag i utbildningen respektive undervisningen. Skolinspektionen har även kontrollerat om verksamheten följer bestämmelserna om garanterad undervisningstid, skolans val, extra studietid, att undervisningen är saklig, allsidig och bygger på vetenskaplig grund, att allt centralt innehåll tas upp i undervisningen samt att elever möts i utbildningen oavsett könstillhörighet.

Skolinspektionen har den 28 juni 2024 beslutat att förelägga Föreningen Hillel att senast den 19 november 2024 vidta åtgärder för att avhjälpa brister rörande konfessionella inslag i utbildningen, undervisningstid och undervisningens innehåll samt extra studietid.

Föreningen Hillel har den 15 november 2024 inkommit med en redovisning av vidtagna åtgärder med anledning av föreläggandet. Föreningen Hillel har även inkommit med svar på kompletterande frågor från Skolinspektionen. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Skolinspektionen har i nu aktuellt ärende tagit ställning till om Föreningen Hillel har följt föreläggandet samt om påtalade brister har avhjälpats.

Motivering av beslutet

Konfessionella inslag i utbildningen

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I beslutet den 28 juni 2024 konstaterade Skolinspektionen att det fanns brister i arbetet med konfessionella inslag på Hillelskolan. Skolinspektionen bedömde att Hillelskolan inte uppfyllde författningarnas krav vad gällde avgränsning av konfessionella inslag från övriga aktiviteter, elevers möjligheter att utebli från konfessionella inslag, huvudmannens skriftliga information om konfessionella inslag i utbildningen, att deltagandet i konfessionella inslag var frivilligt samt att huvudmannen försäkrat sig om att elever varit införstådda med att deltagande i konfessionella inslag alltid ska vara frivilligt. Skolinspektionen förelade Föreningen Hillel att se till att de konfessionella inslag som förekommer under shabbatsamlingen och havdaliasamlingen avgränsas, schemamässigt eller i tid, från övriga aktiviteter och andra icke-konfessionella inslag, att de elever som inte vill delta i ett konfessionellt inslag ges möjlighet att helt utebli från det konfessionella inslaget, att försäkra sig om att elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt, att skriftligen informera vårdnadshavare samt elever i mellanstadiet om vilka konfessionella inslag som kan förekomma i utbildningen, när de kan förekomma och påminna om att deltagande är frivilligt. Fram till dess att huvudmannen har lämnat skriftlig information till vårdnadshavare samt elever i mellanstadiet om vid vilka tillfällen konfessionella inslag kan förekomma, skulle huvudmannen upphöra med konfessionella inslag i utbildningen.

Huvudmannen har i sin redovisning av vidtagna åtgärder med anledning av Skolinspektionens beslut uppgett att skolans shabbat- och havdaliasamlingar är schemalagda separat från undervisning och icke-konfessionella aktiviteter samt att alternativa samlingar hålls i ett anvisat klassrum med de elever som inte vill delta. De elever som inte vill medverka vid benchen får lämna lunchen innan det börjar och istället ha längre rast.

I redovisningen framkommer också att eleverna i mellanstadiet, innan terminsstart hösten 2024, har fått skriftlig information gällande vilka konfessionella inslag som förekommer i utbildningen samt vilka alternativ som erbjuds för de elever som inte vill delta i konfessionella inslag. Även vårdnadshavarna har fått hem skriftlig information gällande vilka konfessionella inslag som förekommer jämte en samtyckesblankett där de ombeds att ta aktivt beslut kring huruvida deras barn ska delta i konfessionella inslag eller inte. Både vårdnadshavare och eleverna från mellanstadiet ska skriva under blanketten och returnera denna till skolan. Skolinspektionen har tagit del av den skriftliga informationen avseende de konfessionella inslagen. Informationen innehåller uppgifter om vilka konfessionella inslag som kan förekomma i utbildningen, när de kan förekomma samt en påminnelse om att de konfessionella inslagen är frivilliga.

Huvudmannen har vidare uppgett att eleverna i förskoleklass och i lågstadiet, utöver den information som har gått hem till vårdnadshavarna,

har fått muntlig information om frivilligheten löpande under läsåret. Även eleverna på mellanstadiet har fått kompletterande muntlig information om frivilligheten vid samma tillfällen.

I redovisning framkommer vidare att för de elever som inte vill delta i konfessionella inslag erbjuds ett alternativ. Huvudmannen har slutligen uppgett att de konfessionella inslagen i utbildningen återupptagits andra veckan på terminsstarten hösten 2024 då första veckan endast var samlingar med information om frivilligheten efter att eleverna och deras vårdnadshavare fått både muntlig och skriftlig information.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 3 § skollagen (2010:800) framgår att med konfessionell inriktning avses inriktning på verksamhet som innebär att det där förekommer konfessionella inslag. Med konfessionella inslag avses bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion och som initieras och genomförs av huvudmannen eller på dennes uppdrag.

Av förarbetena till ovan nämnda bestämmelser i skollagen (prop. 2021/22:157, s. 109) framgår att formuleringen ”bekännande eller förkunnande inslag som tillhör en viss religion” avser religionsutövande som ligger nära religionsfrihetens kärna enligt regeringsformen. Inslag som omfattas är till exempel trosbekännelse, bön och predikan. Betydelsefullt kan också vara i vilket sammanhang en handling sker. Även sjungande av religiösa sånger eller recitation av religiösa texter kan innebära bekännande eller förkunnande beroende på ordalydelsen och omständigheterna när detta utförs.

Av 1 kap. 7 a § skollagen framgår att om huvudmannen för en fristående skola, en fristående förskola eller ett fristående fritidshem har fått godkännande att bedriva utbildningen med konfessionell inriktning, får andra aktiviteter i utbildningen än undervisningen ha en sådan inriktning, med de begränsningar som följer av 7 b och 7 c §§.

Av 1 kap. 7 b § skollagen framgår att i en utbildning med konfessionell inriktning får undantag från det som anges i 5 § tredje stycket om att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet enbart göras för konfessionella inslag. Deltagandet i konfessionella inslag ska alltid vara frivilligt. Huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och barn eller elever är införstådda med detta.

Av förarbetena till bestämmelsen ovan framgår (prop. 2021/22:157, s. 49 och 115) att vid tillämpning av denna bestämmelse ska även 10 § beaktas. Enligt den bestämmelsen ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas. Barnet ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne, bland annat när det gäller deltagande i

utbildning med konfessionella inslag och barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. När det gäller barns rätt att komma till tals har FN:s barnrättskommitté uttalat att det är viktigt att barnets autonomi i förhållande till vårdnadshavare respekteras och att också relativt unga barn ska ha rätt till befrielse från konfessionella inslag i skolan utan att vårdnadshavares samtycke ska krävas.

Av förarbetena (prop. 2021/22:157, s. 49–51 och 114–115) framgår vidare att huvudmannen ska försäkra sig om att vårdnadshavare och elever är införstådda med att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt. Detta kan ske på olika sätt, genom skriftlig information till vårdnadshavare och elever i förväg eller genom muntlig information. Denna bestämmelse går längre än bestämmelsen om skriftlig information och innebär bland annat att elever som inte får skriftlig information ska få muntlig information. Det kan också innebära att muntliga förtydliganden behöver göras inför enskilda konfessionella moment, så att det inte i den praktiska situationen framstår som att det inte finns någon valfrihet. Av förarbetena framgår vidare att för att kravet på frivillighet ska kunna uppfyllas bör barnet eller eleven alltid ha rätt att utebli från det konfessionella inslaget. Det är viktigt att frivilligheten blir reell och att huvudmannen säkerställer att de elever som väljer att avstå från ett konfessionellt inslag inte exkluderas från gemenskapen eller på andra sätt drabbas av negativa konsekvenser.

Av 1 kap. 10 § skollagen framgår att barnets bästa vara utgångspunkt i all utbildning som rör barn. Med barn avses varje människa under 18 år. Barnets inställning ska så långt det är möjligt klarläggas. Barn ska ha möjlighet att fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

I förarbetena till skollagen (2009/10:165, s. 638) framkommer att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. För att barnet ska kunna utöva sin rätt att komma till tals måste han eller hon få information om vad frågan gäller på ett sätt som är begripligt för barnet. Situationer där barnets rätt att komma till tals särskilt bör beaktas är bland andra utarbetandet av individuella utvecklingsplaner, tillsynsbesök och deltagande i utbildning med konfessionella inslag.

Av 1 kap. 7 c § skollagen framgår att vid fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning får konfessionella inslag endast förekomma vid sådana tillfällen som huvudmannen skriftligen har informerat om. Sådan information ska lämnas till barnets vårdnadshavare, och i mellanstadiet och i högstadiet, även till eleven.

Av 1 kap. 7 d § skollagen framgår att information enligt 7 c § ska innehålla uppgifter om 1. vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan förekomma, 2. vilken likvärdig aktivitet utan konfessionella inslag som

erbjuds som ett alternativ till en aktivitet där sådana inslag ingår enligt 7 b § tredje stycket, och 3. en påminnelse om att deltagande i konfessionella inslag är frivilligt enligt 7 b § andra stycket.

Av förarbetena till bestämmelserna ovan (prop. 2021/22:157 s. 50–51 och 116–117) framgår att det är viktigt att den skriftliga informationen är tydlig. Informationen ska innehålla vilka konfessionella inslag som kan förekomma och när de kan förekomma. Informationen kan exempelvis handla om att det regelbundet förekommer inslag i form av andakt, predikan, trosbekännelse, bönestunder eller böner under en morgonstund före morgonsamlingen eller inför måltider. Om aktiviteter planeras där det inte går att exkludera konfessionella inslag i aktiviteten utan att syftet med aktiviteten går förlorat, ska information lämnas också om sådana aktiviteter.

Skolinspektionens bedömning

Mot bakgrund av ovan redovisade omständigheter bedömer Skolinspektionen att Föreningen Hillel har vidtagit åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. Ärendet ska därför avslutas i dessa delar.

Undervisningstid och undervisningens innehåll

Garanterad undervisningstid och skolans val

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen bedömde i tidigare beslut att det fanns brister i Hillelskolans upplägg av skolans val. Skolinspektionens utredning visade att skolan anordnade judiska studier som en del av skolans val i förskoleklass vilket inte var förenligt med författningarnas krav då stöd saknades i författningarna för att anordna skolans val i förskoleklass. Skolinspektionen bedömde vidare att skolans studier i hebreiska inte anordnades i enlighet med författningarnas krav. Utredningen visade att skolan anordnade hebreiska inom ramen för skolans val vilket inte var förenligt med författningarnas krav vid tidpunkten för Skolinspektionens beslut. Utredningen visade också att studierna i hebreiska inte anordnades utifrån tillämpliga kursplaner eftersom skolan utgått från kursplanen i moderna språk. Att utgå ifrån kursplanen i moderna språk är bara aktuellt för årskurs 4–9. Utredningen visade dock att skolan utgått ifrån samma kursplan även i lågstadiet. Då huvudmannen inte heller hade ansökt om godkännande om lokalt tillval kunde undervisningen i hebreiska inte heller utgöra tid inom ramen för lokalt tillval. Dessa brister innebar även att studierna i hebreiska inte kunde utgöra en del av den garanterade undervisningstiden. Slutligen bedömde Skolinspektionen att eleverna i lågstadiet inte fick sin garanterade undervisningstid i ämnet slöjd då 28

procent av den lagstadgade undervisningstiden hade reducerats till förmån för skolans val, vilket var för mycket.

Skolinspektionen förelade huvudmannen att upphöra med undervisning inom ramen för skolans val i förskoleklass. Huvudmannen förlades också att se till att undervisningen i skolans val utgår från kursplanen i ett eller flera av de ämnen som enligt skollagen ska finnas i grundskolan eller, om skolans val ska omfatta lokalt tillval, från en plan för undervisningen Skolverket har godkänt. Huvudmannen förelades också att se till att fördela undervisningstimmar så att de omfattar minst det antal timmar i respektive ämne och stadium som anges i timplanen för grundskolan. I föreläggandet angavs vidare att vid skolans val får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent.

Huvudmannen har inkommit med en redovisning av vidtagna åtgärder med anledning av de brister som konstaterades i Skolinspektionens beslut. Huvudmannen har vidare inkommit med en timplan avseende läsåret 24/25, elevscheman samt ett beslut om lokalt tillval från Skolverket, daterat den 11 oktober 2024. Rektorn har i ett kompletterande yttrande uppgett att judiska studier numera sker inom ramen för samhällsorienterande ämnen och att judiska studier således inte längre är en del av skolans val. I huvudmannens redovisning uppges vidare att Föreningen Hillel har fått ett godkännande från Skolverket att som skolans val få undervisa i det lokala tillvalet hebreiska som modernt språk i årskurserna 1–3. Av inkommen timplan för läsåret 24/25 samt inkomna elevscheman framgår att Hillelskolan som mest reducerat 20 procent i bild till förmån för skolans val i ämnet hebreiska i lågstadiet.

Rättslig reglering

Av 9 kap. 2 § skollagen framgår att förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Förskoleklassen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Av 10 kap. 4 § skollagen framgår vilka ämnen undervisningen ska innehålla.

Av 10 kap. 5 § skollagen framgår att den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar.

Av 8 kap. 1 § skolförordningen (2011:185) framgår bland annat att för förskoleklassen gäller en läroplan enligt 1 kap. 11 § första stycket skollagen.

Av 9 kap. 9 § skolförordningen framgår att det i timplanen anges ett antal timmar som får användas för skolans val. Skolans val ska användas för undervisning i ett eller flera ämnen. Inom skolans val får ett språk som eleven inte tidigare har fått undervisning i (nybörjarspråk) erbjudas.

Rektorn beslutar om hur utrymmet för skolans val ska användas. Rektorn får inte uppdra åt någon annan att fatta sådana beslut.

Av 9 kap. 10 § skolförordningen framgår att skolans val också får omfatta undervisning i ett lokalt tillval, om Statens skolverk har godkänt en plan för undervisningen. I skolförordningen uppställs krav på planen för sådan undervisning för att Skolverket, efter ansökan, ska godkänna planen.

Av 9 kap. 11 § skolförordningen framgår det att undervisningen i ett ämne inom skolans val ska till sitt innehåll och sin inriktning vara förenlig med kursplanen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.

Av bilaga 1 till skolförordningen framgår det att i skolans val, som under hela grundskolan får utgöra totalt 600 timmar, får antalet timmar i timplanen per stadium för ett ämne eller en ämnesgrupp minskas med högst 20 procent. Antalet timmar för svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik får dock inte minskas.

Skolinspektionens bedömning

Mot bakgrund av ovan redovisade omständigheter bedömer Skolinspektionen att Föreningen Hillel har vidtagit åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. Ärendet ska därför avslutas i dessa delar.

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen bedömde i tidigare beslut att Hillelskolan inte uppfyllde författningarnas krav vad gällde extra studietid. Utredningen visade att eleverna på skolenheten inte erbjöds extra studietid. Skolinspektionen förelade Föreningen Hillel att se till att erbjuda extra studietid, minst två timmar per vecka, för elever i årskurs 4–6.

Huvudmannen har i inkommen redovisning uppgett att eleverna på mellanstadiet numera erbjuds extra studietid i 40 minuter vid tre tillfällen per vecka.

Rättslig reglering

Av 10 kap. 5 a § skollagen framgår att elever i årskurs 4–9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

Skolinspektionens bedömning

Mot bakgrund av ovan redovisade omständigheter bedömer Skolinspektionen att Föreningen Hillel har vidtagit åtgärder för att avhjälpa påtalad brist. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

X Linda Lundberg

Linda Lundberg
Beslutsfattare
Signerat av: Linda Lundberg

X Elin Bender Lundgren

Elin Bender Lundgren
Föredragande
Signerat av: Elin Bender Lundgren